

Samenvatting

Dit rapport is onderdeel van een samenwerkingsverband tussen het NSCR en het WODC dat tot doel heeft het wetenschappelijk onderzoek naar moord en doodslag te bevorderen. Het doel van het rapport is tweeledig. Enerzijds geeft het inzicht in de structuur, de opzet en de kwaliteit van de Monitor Moord en Doodslag, een recent gerealiseerd gegevensbestand ten behoeve van onderzoek naar moord en doodslag. Anderzijds, door een cijfermatig overzicht te geven van moord en doodslag in de jaren 1998 en 2002-2004, is het een actualisatie en nadere detaillering van eerdere publicaties over dit onderwerp van het NSCR en het WODC.

De moord en doodslag Monitor

Bij het verzamelen van gegevens voor de Monitor Moord en Doodslag over alle zaken waarvan op enigerlei moment politie, OM of de rechter van mening waren dat het ging om een (voltooide) moord of doodslag zijn verschillende bronnen gebruikt zoals gegevens van Justitie en politie, maar ook berichten uit dag- en weekbladen. Daarnaast zijn – voor de jaren 1998 en 2003 – interviews gehouden met de betrokken rechercheurs en zijn strafdossiers bekeken zodat voor die jaren meer gedetailleerde informatie in de Monitor beschikbaar is.

De gegevens zijn gestructureerd naar vier 'eenheden': de gebeurtenis, de dader, het slachtoffer en de relatie tussen dader en slachtoffer. Verder is een typering aangebracht van de moorden op basis van de relatie tussen dader en slachtoffer en de toedracht van de moord. Dit resulteert in een zestal hoofdcategorieën: 'Intimi', 'Ruzie', 'Crimineel', 'Roofmoord', 'Overig' en 'Onbekend'. Deze hoofdcategorieën zijn verder onderverdeeld, resulterend in 17 categorieën.

Bij het bepalen of een gebeurtenis in de Monitor ook daadwerkelijk een moord is en meegenomen wordt in de in dit rapport gepresenteerde cijfermatige overzichten wordt uitgegaan van het oordeel van de rechter. Indien er (nog) geen rechterlijke uitspraak is wordt afgegaan op de mening van het Openbaar Ministerie of de politie. Verder zijn er nog wat technische en juridische criteria die bepalen of de moord meegenomen wordt in de overzichten. Zo moet het bijvoorbeeld een in Nederland gepleegde moord zijn, noodweer wordt uitgesloten, het mag geen poging zijn etcetera.

Ondanks het gebruik van verschillende bronnen en de zorgvuldige manier van gegevens verzamelen kan de Monitor omissies en onnauwkeurigheden bevatten. Dit kan een aantal oorzaken hebben: mogelijk zijn de geraadpleegde bronnen niet geheel volledig, sommige vermiste personen kunnen vermoord zijn, sommige sterfgevallen kunnen ten onrechte als 'natuurlijk' bestempeld zijn, het opsporings-, vervolgings- of berechtingstraject loopt nog of de interpretatie van de gegevens is niet eenduidig. Er zijn echter geen aanwijzingen dat de omissies en onnauwkeurigheden substantieel zijn, laat staan dat deze de kwaliteit van de Monitor in ernstige mate hebben aangetast.

Moord en doodslag in 1998 en 2002-2004

Het aantal moorden in de jaren 1998 en 2002-2004 ligt rond de 200 per jaar. Uit andere bronnen en recentere informatie lijkt dat aantal sinds het midden van de jaren negentig een dalende tendens te vertonen. Het aantal moorden in Nederland komt, gecorrigeerd naar aantal inwoners, overeen met dat in andere West-Europese landen. Finland heeft meer moorden, het niveau in de Verenigde Staten ligt veel hoger.

Twee op de vijf moorden vallen onder de categorie 'Intimi' en binnen deze groep bestaat ruim de helft uit moorden tussen (ex-)partners. Ruzies buiten de familiesfeer en moorden in de categorie 'Crimineel' beslaan ieder ruim 20% van de moorden. Moorden in de categorie 'Zeden' zijn met 2% vrij zeldzaam. Steekwapens en vuurwapens zijn de meest gebruikte wapens bij moorden: vier op de vijf slachtoffers overlijden door een schot-, steek- of snijwond. Vuurwapens worden relatief vaak gebruikt bij moorden in de categorie 'Crimineel'. Bij 'Intimi' moorden is dat vaker een steekwapen, maar in deze categorie overlijden slachtoffers ook nogal eens door wurging of verstikking.

Moorden vinden relatief vaak in de drie grote steden plaats: 334 van de in totaal 827 slachtoffers van de vier verslagjaren werden vermoord in de politieregio's van de drie grote steden. Ongeveer de helft van de moorden vinden binnenshuis plaats. Dit is sterk afhankelijk van het type moord, bij 'Intimi' moorden vinden drie op de vier moorden binnenshuis plaats. Meestal wordt de moord gepleegd in de woongemeente van dader en/of slachtoffer. Een kwart van de moorden vindt plaats in de twee weekendnachten, een derde overdag en de rest in een van de vijf andere nachten. De verschillen tussen de diverse categorieën zijn hier niet zo groot.

Daders zijn met gemiddeld 31,4 jaar duidelijk jonger dan de slachtoffers met gemiddeld 36,7 jaar. Het grootste deel van zowel daders als slachtoffers is mannelijk. Een uitzondering is de categorie 'Intimi' waar het aantal vrouwelijke slachtoffers groter is dan het aantal mannelijke slachtoffers. De helft van de slachtoffers en iets minder dan de helft van de daders is autochtoon. Gerelateerd aan de omvang van de verschillende bevolkingsgroepen blijken de niet-westerse allochtonen, en met name uit de Nederlandse Antillen / Aruba duidelijk oververtegenwoordigd, zowel bij de daders als bij de slachtoffers. Meestal komen zowel dader als slachtoffer uit dezelfde bevolkingsgroep. Een uitzondering vormt de categorie 'Roofmoord' waar drie op de vier slachtoffers autochtoon is, maar twee op de drie daders allochtoon.

Er zijn geen grote verschillen gevonden tussen daders en slachtoffers als het gaat om woonsituatie, burgerlijke staat en dagelijkse activiteiten. Slachtoffers zijn wel minder vaak ongehuwd en ook minder vaak werkloos dan daders. Ook als het gaat om alcoholgebruik zijn de verschillen tussen daders en slachtoffers klein. Van een op de vijf daders is bekend dat zij tijdens de moord onder invloed waren van alcohol, bij de slachtoffers is dit een op de zeven. Bij drugsgebruik speelt verslaving een belangrijker rol dan het onder invloed zijn tijdens de moord (bij alcohol was dit andersom). Ook speelt drugsgebruik duidelijk meer bij de daders (15% verslaafd) dan bij de slachtoffers (9% verslaafd).

Meestal, namelijk bij zeven van de acht opgehelderde moorden blijkt dat dader en slachtoffer bekenden van elkaar zijn. En als dader en slachtoffer elkaar kennen dan is dat in bijna de helft van de gevallen vanwege een familierelatie.

Zeven op de acht slachtoffers worden gevonden op dezelfde dag of uiterlijk een dag na de moord. Vier op de vijf moorden wordt opgelost, dat wil zeggen er worden een of meerdere verdachten gevonden, in de helft van de gevallen nog op de dag van de moord zelf. Iets meer dan de helft van de verdachten legt een bekentenis af, autochtonen iets vaker dan allochtonen. Van de daders van 'Intimi' moorden bekend driekwart.

Een aantal daders is niet vervolgd, bijvoorbeeld omdat ze zelfmoord hebben gepleegd. De gemiddelde duur van de opgelegde onvoorwaardelijke vrijheidsstraf van de daders die daadwerkelijk voor moord en doodslag veroordeeld zijn en daarvoor een gevangenisstraf gekregen hebben is 120 maanden voor moord en 80 maanden voor doodslag.